

Zakład Anatomii Prawidłowej Człowieka. Instytut Biologiczno-Morfologiczny.
Akademia Medyczna w Lublinie
Kierownik: prof. dr hab. n. med. Mieczysław Stelmasiak

Stanisław ZAŁUSKA, Grażyna KIS,
Elżbieta ZAŁUSKA

**Zewnętrzna struktura nerwu zasłonowego w przebiegu życia
pozapłodowego człowieka**

Внешнее строение запирающего нерва в течении внеутробной жизни человека

The External Structure of the Obturator Nerve in the Postfetal Life in Man

WSTĘP

Zewnętrzną strukturę nerwu zasłonowego zbadano obustronnie na zwłokach 30 mężczyzn oraz 30 kobiet w wieku od 1 dnia do 75 roku życia. Materiał podzielono na sześć grup: I obejmowała przypadki w wieku do 1 roku życia, II — od 1 roku do 14 lat, III — od 15 do 22 lat, IV — od 23 do 40 lat, V — od 41 do 60 lat, a VI — przypadki powyżej 60 roku życia. Każda z grup liczyła po 5 mężczyzn i 5 kobiet.

Przy obserwacji zewnętrznej budowy omawianego nerwu ustalano: liczbę korzeni tworzących nerw, miejsce i sposób ich wyjścia ze splotu lędźwiowego oraz pochodzenie włókien prowadzonych przez te korzenie. Celem niniejszej pracy było również ustalenie ewentualnych zmian zachodzących w zewnętrznej strukturze nerwu w przebiegu życia pozapłodowego człowieka oraz związku pomiędzy zewnętrzną budową nerwu a wiekiem, wzrostem i ciężarem ciała.

WYNIKI BADAŃ

Nerw zasłonowy w zbadanym materiale wywodził się ze splotu lędźwiowego: w 99,2% przypadków bezpośrednio, zaś w 0,8% przypadków był on gałęzią nerwu udowego. Powstawał z połączeń odgałęzień gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych tworzących spłot lub pni splotu powstałych z zespołów tych ostatnich.

W 11,7% przypadków omawiany nerw wychodził ze splotu lędźwiowego za pośrednictwem jednego korzenia, który wywodził się z pni splo-

tu utworzonych przez odgałęzienia gałęzi brzusznych: w 1,7% przypadków — $L_1L_2L_3L_4$ (typ A splotu), w 6,7% — $L_2L_3L_4$ (typ B) oraz w 2,5% przypadków — L_3L_4 (typ D). W 0,8% przypadków był on gałęzią nerwu udowego i prowadził wówczas włókna z $L_2L_3L_4$ (typ C).

W 44,2% przypadków stwierdzono nerw zasłonowy dwukorzeniowy, przy czym w 1,7% przypadków korzeń górny nerwu był gałęzią pnia L_1L_2 , zaś dolny — L_3L_4 (typ E), w 5,0% — korzeń górny odchodził od pnia L_2L_3 , a dolny — od gałęzi brzusznej L_4 (typ F), w 7,5% — korzeń górny był odgałęzieniem gałęzi brzusznej L_2 , a dolny wywodził się z pnia L_3L_4 (typ G), w 3,3% — korzeń górny stanowiła gałąź pnia L_2L_3 , a dolny L_4L_5 (typ H) oraz w 26,8% przypadków korzenie nerwu tworzyły odgałęzienia gałęzi brzusznych: górny z L_3 , a dolny z L_4 (typ I splotu).

W 40,8% przypadków obserwowano nerwy zasłonowe trójkorzeniowe. W przypadkach tych korzenie nerwu tworzyły odgałęzienia gałęzi brzusznych: w 1,7% — górny z L_2 , środkowy z L_2 , a dolny z L_3 (typ J), w 1,7% — górny z L_2 , środkowy z L_3 i dolny z L_3 (typ K), w 36,7% — górny z L_2 , środkowy z L_3 , a dolny z L_4 (typ L) oraz w 0,8% przypadków górny z L_3 , środkowy z L_4 , a dolny z L_5 (typ M splotu).

W 3,3% przypadków nerw zasłonowy powstawał z połączenia się czterech korzeni, które były odgałęzieniami gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych w 1,7% — L_1 , L_2 , L_3 i L_4 , a w 1,7% przypadków — L_2 , L_3 , L_4 i L_5 (typy N i O).

W zbadanym materiale nie stwierdza się różnic w zewnętrznej strukturze nerwu zasłonowego, które można byłoby powiązać z wiekiem, płcią lub stroną ciała. Najczęściej występuje typ E nerwu, w którym trzy jego korzenie są odgałęzieniami gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych L_2 , L_3 i L_4 oraz typ I, którego dwa korzenie wywodzą się z gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych L_3 i L_4 . Pozostałe typy nerwu zasłonowego występują w niewielkich odsetkach przypadków (tab. 1).

Przeprowadzona analiza nie wykazała również różnic w zewnętrznej strukturze nerwu zasłonowego związanych ze wzrostem i ciężarem ciała zbadanych osobników.

Symetryczne odejście omawianego nerwu od splotu lędźwiowego w zbadanym materiale stwierdzono w 35,0% przypadków, przy czym u mężczyzn w 15,0%, a u kobiet w 20,0% przypadków.

Zbadane nerwy zasłonowe najczęściej wiodły włókna gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych $L_2L_3L_4$, rzadziej — L_3L_4 , a w niewielkich odsetkach przypadków $L_1L_2L_3L_4$, $L_2L_3L_4L_5$, L_2L_3 lub $L_3L_4L_5$ (tab. 2).

We wszystkich obserwowanych przypadkach w budowie nerwu zasłonowego brały udział włókna gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych L_3 , w 96,7% przypadków — L_4 , w 70,0% — L_2 , w 5,0% — L_1 oraz w 5,0% przypadków — L_5 .

Tab. 1. Typy wyjścia nerwu zasłonowego ze spłotu łędźwiowego
Variations of departure of the obturator nerve from the lumbar plexus

Liczba korzeni																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
Typ spłotu				1										2										3										4																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
Grupa wieku		Płeć i strona		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
		%		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
I	M	P		0,8						1,7		0,8				0,8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	L			0,8				0,8											0,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1

Objaśnienia: M — mężczyźni, K — kobiety, P — strona prawa, L — strona lewa.
Explanation: M — male sex, K — female sex, P — right side, L — left side.

Tab. 2. Udział gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych w budowie nerwu zasłonowego

The participation of the ventral branches of the spinal nerves in the formation of the obturator nerve

Gałęzie brzuszne nerwów rdzenio- wych	Mężczyźni			Kobiety			Razem		
	P	L	P+L	P	L	P+L	P	L	P+L
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
L ₁ L ₂ L ₃ L ₄	0,8	1,7	2,5	0,8	1,7	2,5	1,7	3,3	5,0
L ₂ L ₃	0,8	1,7	2,5	0,8		0,8	1,7	1,7	3,3
L ₂ L ₃ L ₄	14,2	12,5	26,7	15,0	15,0	30,0	29,2	27,5	56,7
L ₃ L ₄	6,7	8,3	15,0	7,5	6,7	14,2	14,2	15,0	29,2
L ₂ L ₃ L ₄ L ₅	1,7	0,8	2,5	0,8	1,7	2,5	2,5	2,5	5,0
L ₃ L ₄ L ₅	0,8		0,8				0,8		0,8

Objaśnienia patrz tab. 1 — For explanation see Table 1.

OMÓWIENIE WYNIKÓW BADAŃ

Nerw zasłonowy u człowieka zazwyczaj wychodzi samodzielnie ze splotu lędźwiowego (1—11) i tylko wyjątkowo może być odgałęzieniem nerwu udowego (10), co stwierdziliśmy w naszym materiale tylko w 1 przypadku wśród 120 przebadanych. Wywodzi się on ze splotu lędźwiowego najczęściej za pośrednictwem dwu lub trzech korzeni, rzadziej — jednego, a w nielicznych przypadkach — czterech korzeni. Prowadzą one prawie stale włókna nerwów rdzeniowych L₃ i L₄, w połowie przypadków — L₂, w niewielkich zaś odsetkach przypadków — L₁ i L₅, co ilustrują dane tab. 3 oparte na wynikach badań szeregu autorów (1—11) oraz własnych.

Tab. 3. Udział nerwów rdzeniowych w budowie nerwu zasłonowego człowieka
The participation of the spinal nerves in the formation of the obturator nerve of man

Autorzy	Liczba przy- padków	Nerwy rdzeniowe				
		L ₁ %	L ₂ %	L ₃ %	L ₄ %	L ₅ %
Ancel, Sencert	63	3,2	54,0	98,4	96,8	11,1
Bardeen	246	11,0	34,6	100,0	100,0	21,5
Ferrari	8		37,5	87,5	100,0	37,5
Gasanow	50	20,0	98,0	100,0	100,0	
Horwitz	228	0,9	11,0	93,5	98,7	5,7
Jamieson	2		100,0	100,0	100,0	
Matwiejew	45		28,9	100,0	100,0	
Paterson	23		82,6	100,0	100,0	7,4
Seliwanowa	60		100,0	100,0	100,0	
Severeano	100		50,0	100,0	88,0	10,0
Załuska	50		82,0	100,0	100,0	4,0
Wyniki własne	120	5,0	70,0	100,0	96,7	5,0
Razem	995	4,7	46,3	98,3	97,9	9,8

Typy budowy nerwu zasłonowego u człowieka przedstawiono w tab. 4. Najczęściej spotyka się nerwy zasłonowe powstające z różnorodnych połączeń odgałęzień gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych L_3 i L_4 oraz L_2 , L_3 i L_4 , natomiast inne odmiany tego nerwu występują tylko w niewielkich odsetkach przypadków.

Tab. 4. Typy budowy nerwu zasłonowego u człowieka
Types of structure of the obturator nerve in man

Autorzy	Liczba przypadków	L_1-L_4 %	L_2-L_3 %	L_2-L_4 %	L_3-L_3 %	L_3-L_4 %	L_4-L_4 %	L_2-L_5 %	L_3-L_5 %	L_4-L_5 %	G.n.ud. %
Ancel, Sencert	63	3,2	3,2	47,6		34,9			9,5	1,6	
Bardeen	246	11,0		23,6		43,9			21,5		
Ferrari	8			25,0		25,0	12,5	12,5	25,0		
Gasanow	50	20,0		76,0		4,0					
Horwitz	228	0,9		10,1	1,3	76,8	5,2		4,4	1,3	
Jamieson	2			100,0							
Matwiejew	45			28,9		71,1					
Paterson	23			82,6					17,4		
Seliwanowa	60			100,0							
Severeano	100		12,0	35,0		40,0			10,0		3,0
Zaluska	50			78,0		18,0		4,0			
Wyniki własne	120	5,0	3,3	56,7		28,4		5,0	0,8		0,8
Razem	995	4,7	1,8	38,9	0,2	42,6	1,3	0,8	8,8	0,4	0,4

Przeprowadzone badania w przedstawianej pracy nie wykazały różnic w zewnętrznej strukturze nerwu zasłonowego związanych z płcią i stroną ciała oraz wiekiem, wzrostem i ciężarem ciała.

Wnioski

1. Nerw zasłonowy w zbadanym materiale wychodził samodzielnie ze splotu lędźwiowego w 99,2% przypadków, był zaś gałęzią nerwu udowego w 0,8% przypadków.

2. Nerw zasłonowy wywodził się ze splotu lędźwiowego najczęściej za pośrednictwem dwu lub trzech korzeni, w nielicznych zaś przypadkach za pośrednictwem jednego lub czterech korzeni.

3. W budowie nerwu zasłonowego brały udział włókna gałęzi brzusznych nerwów rdzeniowych: w 56,7% przypadków $L_2L_3L_4$, w 29,2% — L_3L_4 , natomiast w niewielkich odsetkach przypadków $L_1L_2L_3L_4$, $L_2L_3L_4L_5$, L_2L_3 lub $L_3L_4L_5$.

4. W zewnętrznej strukturze nerwu zasłonowego nie stwierdzono różnic morfologicznych, które można byłoby powiązać z płcią i stroną ciała oraz wiekiem, wzrostem i ciężarem ciała badanych.

PIŚMIENNICTWO

1. Ancel P., Sencert L.: *Bibliogr. Anat.* 9, 209—222, 1901.
2. Bardeen Ch. R.: *Amer. J. Anat.* 6, 259—390, 1907.
3. Ferrari F.: *Bibliogr. Anat.* 21, 176—180, 1911.
4. Gasanow S. A.: *Trudy Azierbajdzanskogo medicynskogo instituta* 9, 39—43, 1963.
5. Horwitz M. T.: *Anat. Rec.* 74, 91—107, 1939.
6. Jamieson E. B.: *J. Anat. Physiol.* 37, 266—285, 1903.
7. Matwejew W. P.: *Anat. Anz.* 83, 422—425, 1937.
8. Paterson M. D.: *J. Anat. Physiol.* 28, 84—95, 169—193, 1894.
9. Sieliwanowa L. M.: *Woprosy Anat. Opier.* 73—81, 1955.
10. Severeano G.: *Bibliogr. Anat.* 13, 299—313, 1904.
11. Załuska S.: *Folia Morphol. (Warsz.)*, 30, 97—104, 1971.

Otrzymano 29 IX 1978.

РЕЗЮМЕ

Внешнее строение запирательного нерва исследовано билатерально на трупах 30 мужчин и 30 женщин в возрасте от 1 дня до 75 лет жизни.

Исследованный нерв в 99,2% случаев выходил самостоятельно из поясничного сплетения, а в 0,8% — был он веткой бедренного нерва. В 11,7% случаев образовал его один корешок, в 44,2% — два корешки, в 40,8% — три, а в 3,3% случаях — четыре корешка, которые вели волокна брюшных ветвей спинно-мозговых нервов $L_1L_2L_3L_4$ в 5,0% случаях, L_2L_3 — в 3,3%, $L_2L_3L_4$ — в 56,7%, L_3L_4 — в 29,2%, $L_2L_3L_4L_5$ — в 5,0% и $L_3L_4L_5$ — в 0,8% случаях.

Во внешнем строении запирательного нерва не константировано морфологических разниц связанных с полом, стороной тела, возрастом, ростом и весом тела исследованных особей.

SUMMARY

External structure of the obturator nerve was carried out bilaterally on the corpses of 30 females and 30 males aged between 1 day and 75 years.

The obturator nerve arose alone from the lumbar plexus in 99.2% of cases and in 0.8% was it the branch of the femoral nerve. It was formed from one root in 11.7% of cases, from two roots — in 44.2%, from three — in 40.8% and from four roots — in 3.3% of cases, which conducted fibres of the ventral branches of the spinal nerves $L_1L_2L_3L_4$ in 5.0% of cases, L_2L_3 — in 3.3%, $L_2L_3L_4$ — in 56.7%, L_3L_4 — in 29.2%, $L_2L_3L_4L_5$ — in 5.0% and $L_3L_4L_5$ — in 0.8% of cases.

In the external structure of the obturator nerve no morphological differences were found to be connected with sex, the sides of body, age, height and body weight of examined persons.